

De Vilauba a *Villa Alba*. L'hàbitat dels segles VI-VII dC de la vil·la romana de Vilauba (Camós, Pla de l'Estany)

PERE CASTANYER, JOAQUIM TREMOLEDA, RAFAEL DEHESA

Els treballs arqueològics que s'han dut a terme els darrers anys a la vil·la de Vilauba (Pla de l'Estany, Girona) han permès descobrir les restes d'un hàbitat associat a la darrera etapa del jaciment que, cronològicament, abasta d'ençà de les acaballes del segle V fins entrat el segle VII dC. La claredat i el bon estat de conservació del registre arqueològic, a partir del qual podem conèixer amb notable precisió la naturalesa i les característiques d'aquest darrer establiment, conviden ara a revisar determinades qüestions d'aquesta etapa final de la vil·la (Castanyer, Tremoleda, 1999a, p. 149-161; Castanyer, Tremoleda, 1999b, p. 156-157).

Probablement, una de les particularitats més interessants que pot tenir l'exemple de Vilauba és que permet seguir en un mateix jaciment l'evolució completa del model romà de les *villae*, d'ençà de la seva implantació en aquest territori fins a la seva desaparició definitiva (Fig. 1). Es tracta d'un extens període cronològic d'ocupació que abasta d'ençà dels segles II-I aC fins al segle VII dC i que, a la pràctica, es materialitza en una complexa superposició estratigràfica i estructural que es pot sintetitzar en tres grans etapes successives (Castanyer, Tremoleda, 1999a, p. 43-161; Castanyer, Tremoleda, 2007, p. 18-31).

A banda dels precedents de la vil·la, menys perceptibles arqueològicament, l'etapa més ben coneguda del jaciment correspon al període altimperial (segles I-III dC). Malgrat que l'aspecte i la composició de l'edificació va anar canviant en el transcurs d'aquests segles, en coneixem gairebé la totalitat del nucli residencial, organitzat a partir de tres braços disposats en forma d'U entorn d'un pati (Fig. 2). Arquitectònicament, aquestes tres ales segueixen el mateix esquema, amb una galeria corredor a la part frontal i una bateria d'estances a la part posterior (Castanyer, Tremoleda, 1999a, p. 98-102). Entorn d'aquesta edificació principal, de caràcter senzill i auster, hi devia haver les instal·lacions agrícoles encara avui pendents de descobrir.

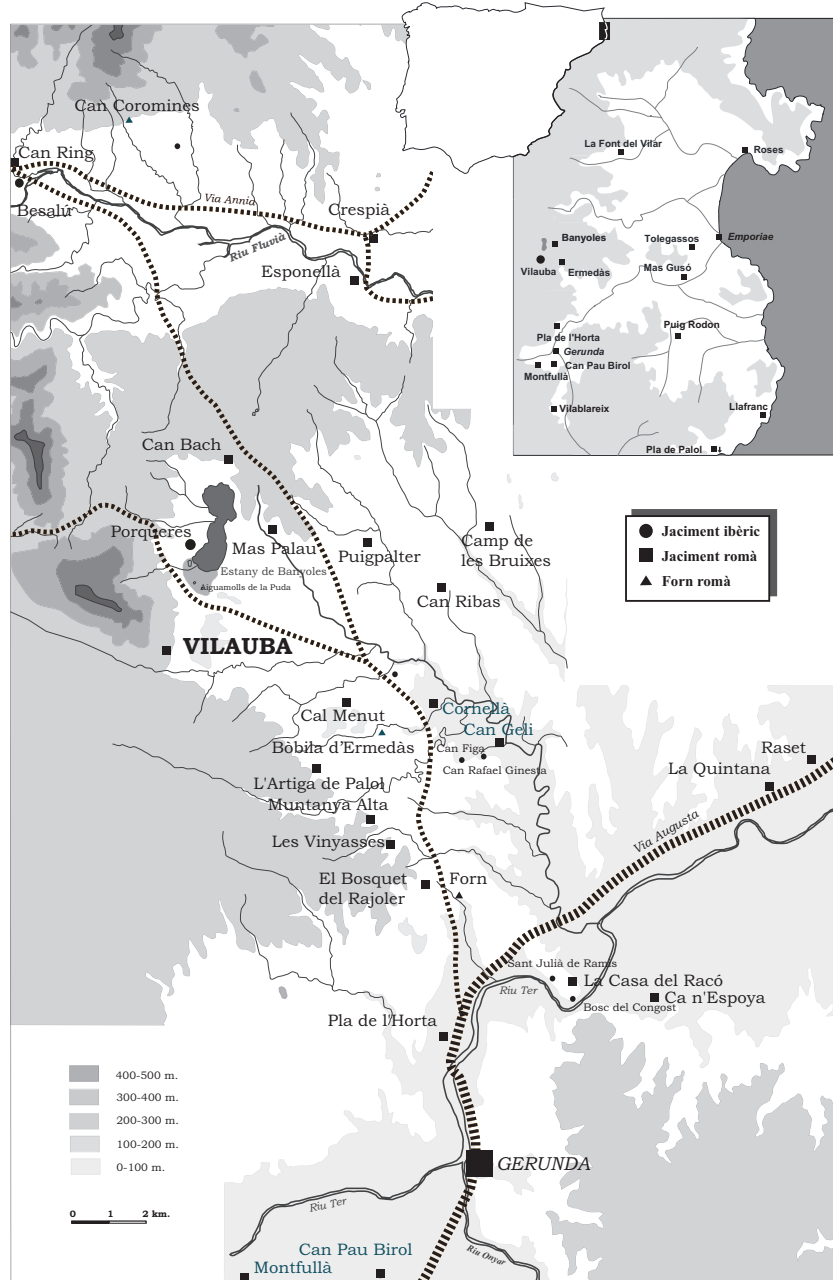

Figura 1. Plànol de situació de la vil·la de Vilauba (Pla de l'Estany, Girona)

L'incendi que vers la fi del segle III dC va comportar la destrucció parcial i la reforma posterior d'aquesta edificació principal, assenyala l'inici d'una segona etapa que, cronològicament, abasta el segle IV i fins a la segona meitat del segle V dC (Fig. 2). En aquest període la vil·la s'organitza igualment entorn d'un pati central delimitat per diverses edificacions, de caràcter independent (Castanyer, Tremoleda, 1999a, p. 119-132, fig. 109). A la part nord, hi havia les dependències agrícoles, organitzades entorn d'una premsa, alguns dipòsits arrebossats amb *opus signinum* i altres espais d'emmagatzematge. A partir de mitjan segle V dC, la presència de tombes en determinats sectors, així com també la transformació funcional d'algunes estances, constitueixen els primers símptomes d'uns canvis que, amb el pas del temps, comportaran l'abandonament definitiu de la resta d'edificacions (Castanyer, Tremoleda, 2006, p. 135-138), seguint així una tendència general que avui coneixem força bé (Ripoll, Arce, 2001, p. 21-54; Chavarría, 2006, p. 25-35; Gurt, Navarro, 2005, p. 87-98).

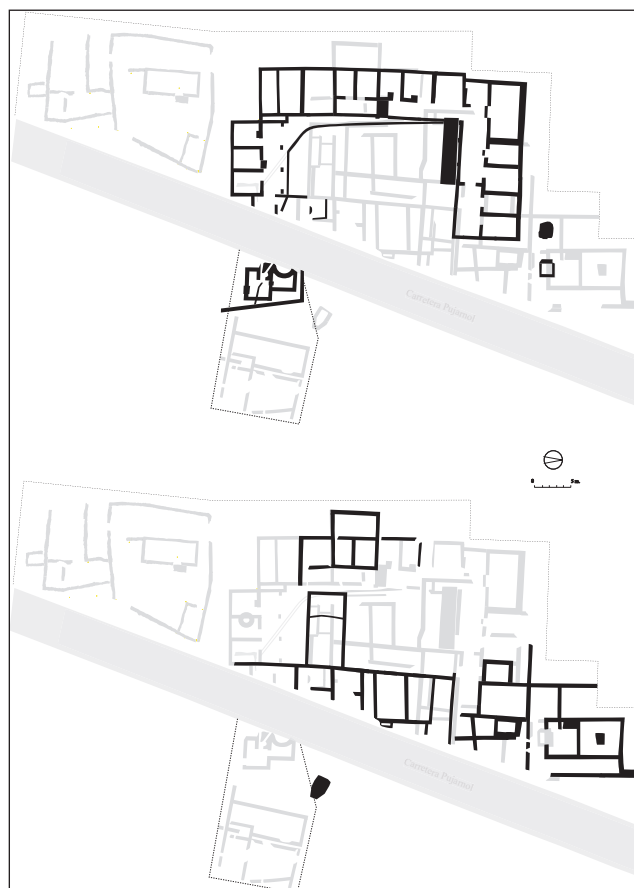

Figura 2. Principals fases del jaciment de Vilauba. A dalt, la vil·la vers la fi del segle III dC i, a sota, en els segles IV-V dC

Figura 3. Planta general de Vilauba durant els segles vi-vii dC. A l'esquerra, l'edificació descoberta entre els anys 2007-2009

Estratigràficament, aquest fet marca el pas a la darrera etapa del jaciment que, cronològicament, situem entre les acaballes del segle v i un moment imprecís del segle vii dC (Fig. 3). El registre arqueològic referit a aquesta etapa, que fins fa poc es limitava a unes edificacions d'ús agrícola i que ara podem associar a la descoberta recent d'un petit nucli d'hàbitat, no permetia imaginar la veritable naturalesa i les característiques d'aquesta ocupació final de Vilauba (Castanyer, Tremoleda, 2002, p. 159-176; Castanyer, Tremoleda, 2006, p. 133-151). Aquestes novetats són, per nosaltres, un clar símptoma de l'aparició de noves formes de poblament i explotació del territori que poc tenen a veure amb el model de l'antiga vil·la romana i que, en alguns aspectes, fins i tot podem considerar ja més pròpies de l'alta edat mitjana.

I. L'ESTABLIMENT RURAL DELS SEGLES V-VII DC DE VILAUBA

L'ampliació recent de la planta del període final de Vilauba dibuixa un establiment rural de dimensions considerablement més grans i, probablement també, amb una organització més complexa (Fig. 3). No obstant aquest avenç en el coneixement, la recerca arqueològica futura dels terrenys adjacents haurà d'intentar respondre altres interrogants que de moment només és possible plantejar com, per exemple, quines són les dimensions totals i les característiques generals de l'assentament, quina va ser la seva

possible evolució o els canvis que s'hi van produir, quin era el nombre total d'habitatges, quines eren les seves activitats productives, agrícoles i ramaderes, si hi havia una àrea de necròpolis o no n'hi havia, etc.

Amb les dades de què disposem, és possible identificar ja dues àrees funcionals bàsiques com són les residencials i les productives. A la primera funció, correspondrien les restes exhumades els anys 2007-2010 a la part sud del jaciment, en una zona totalment inexplorada fins a aquell moment, pertanyents a una mateixa edificació que ocupava una superfície d'entre 650-700 metres quadrats (Fig. 3). Es tracta d'un petit hàbitat format per tres petites unitats domèstiques que, segons la seva disposició i planta, sembla que segueixen un mateix model o patró d'organització (Castanyer *et al.*, 2008, p. 267-271; Castanyer, Dehesa, Tremoleda, 2010, p. 253-255).

Pertanyen a la funció productiva les edificacions de caire agrícola emplaçades uns 40 metres més al nord (Fig. 3). Malgrat que en aquest sector les evidències d'aquesta darrera etapa del jaciment podrien haver quedat més afectades per les tasques de conreu del camp prèvies a l'inici de les excavacions arqueològiques, la concentració dels estrats d'abandonament i d'ús fa pensar que l'àrea productiva s'aplegava entorn de la premsa agrícola i el pati annex identificats d'ençà dels anys 1979 i 1981 (Jones *et al.*, 1982, p. 245-282; Roure *et al.*, 1988, p. 47-54; Castanyer, Tremoleda, 1999a, p. 150-159).

Tot i que la distància entre ambdós sectors no és gaire gran, sembla segura la presència d'una àrea oberta que devia exercir de nexa vertebrador entre els diferents sectors o, qui sap si també, amb altres que avui encara desconeixem. La presència d'un pou d'abastament d'aigua a prop del nucli d'hàbitat i de diferents nivells de circulació on es recuperaren nombroses restes de llavors de cereals apunten vers un espai destinat a la transformació dels productes agrícoles. L'absència d'uns límits ben definits que, com veurem més endavant, contrasta amb la dels patis associats a les cases, encerclats per sengles murs de tanca, seria un argument més a favor d'aquesta interpretació.

La descoberta recent d'una part del nucli de l'hàbitat suggereix l'existència d'una àrea cementirial associada a aquest establiment rural. La falta d'indicis materials fa, però, totalment impossible suggerir qualsevol hipòtesi sobre les seves dimensions i característiques. La presència de necròpolis associades a altres nuclis d'hàbitats és una pauta que es repeteix en la majoria d'assentaments d'aquest període i, de fet, constitueix també un dels factors clau per definir la pròpia naturalesa del jaciment (Vigil-Escalera, 2007, p. 265).

2. EL NUCLI D'HÀBITAT

Els treballs d'excavació d'aquest sector s'iniciaren amb el rebaix corresponent amb mitjans mecànics de la capa d'argiles de formació col·luvial dipositada amb posterioritat a l'abandonament final, que cobria directament un nivell espectacular de pedres així com l'aflorament de diversos murs (Fig. 4).

Per la banda est, l'edificació quedava clarament delimitada per un llarg mur disposat en sentit nord-sud i que probablement constituïa el tancament original d'aquest nucli d'hàbitat i, més encara, si considerem l'existència d'una porta en aquest tram. El traçat de la carretera actual, feta l'any 1932 i que va comportar

Figura 4. Vista aèria des de l'oest de l'enderroc de pedres que marcava l'abandonament de l'hàbitat dels segles VI-VII dC

la creació d'un talús artificial en el terreny, podria obeir a l'existència d'aquestes restes que, segons informacions recollides en el segle XIX, eren encara visibles en aquest indret. Per la banda nord, malgrat la presència d'una llarga paret que indubtablement feia també de límit de les cases, hi havia un gran pati amb un pou d'aigua. A l'oest d'aquest pou és segura l'existència d'altres murs i enderrocs associats a aquesta darrera fase i de difícil atribució funcional a causa del seu estat de conservació precari.

Malgrat que desconeixem encara si l'hàbitat s'estenia més enllà dels límits actuals sud i oest, hom pot afirmar que les restes descobertes formaven un conjunt unitari i que, en cas que hi hagués més cases, aquestes es devien trobar separades físicament de les que aquí presentem.

Tot i que la seqüència estratigràfica d'aquest sector es limitava a l'estrat d'abandonament general i a uns pocs nivells d'ús i funcionament, l'excavació en profunditat dels àmbits 78, 80 i 85 (Fig. 5, corresponent a les cases núm. 1 i 2) va permetre localitzar algunes parets, molt arrasades i parcialment perdudes que, per nosaltres, pertanyen ja a un primer moment d'aquest mateix nucli d'hàbitat. A l'espera de l'estudi definitiu dels pocs materials recuperats hom proposa una cronologia inicial dins la segona meitat del segle V dC.

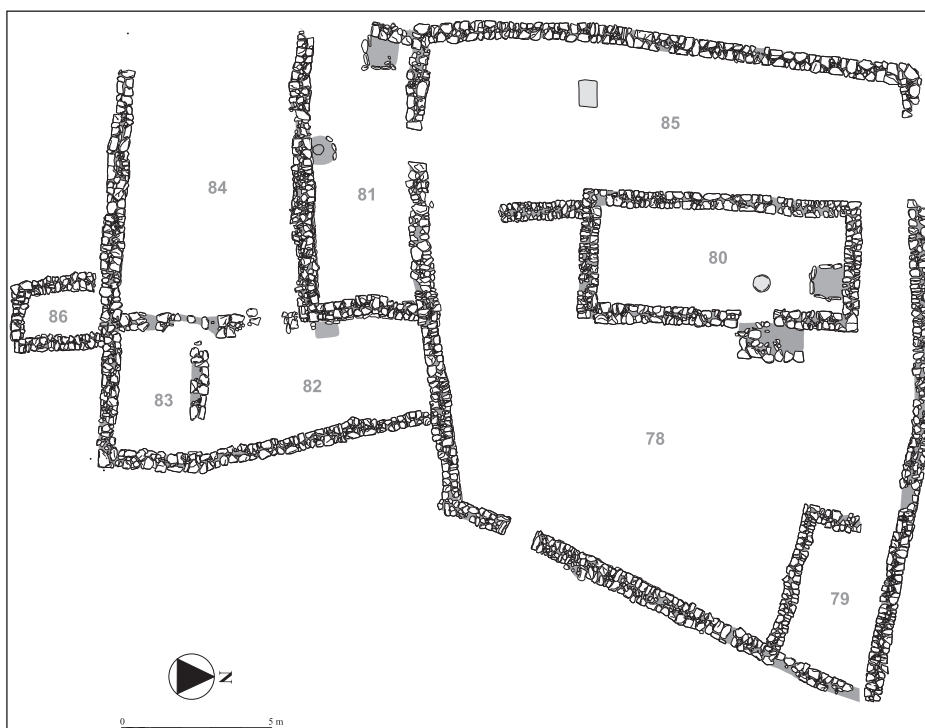

Figura 5. Planta general de l'hàbitat dels segles VI-VII dC on s'assenyalen els àmbits identificats durant l'excavació

2.1. Organització i característiques generals

L'excavació de l'immens estrat d'enderroc de pedres (Fig. 5) que cobria la pràctica totalitat de les estructures deixà al descobert la planta completa d'una edificació composta per un total de 9 àmbits constructius que, posteriorment, es pogueren agrupar en tres petites unitats domèstiques que descriurem més endavant.

L'emplaçament topogràfic d'aquest nucli d'hàbitat no difereix gaire del de l'antiga vil·la romana, és a dir, a la part baixa de la falda del turó que delimita per la banda est la vall. Els factors estratègics, com ara el domini visual o *simbòlic* en relació amb el territori circumdant, no devien ser, doncs, gaire determinants en el patró d'assentament. Probablement, la proximitat amb les velles edificacions romanes fou més important, en la mesura que constituïren una important font de matèries primeres per a la construcció o que podien facilitar la reutilització puntual d'algunes instal·lacions productives. La seqüència estratigràfica documentada permet descartar la superposició directa entre l'antiga vil·la romana i aquest sector de l'hàbitat, clarament desplaçat més al sud i que ocupa una àrea que fins a aquell moment sembla que s'havia mantingut buida.

Constructivament, les estructures d'aquest petit nucli d'hàbitat semblen correspondre a una mateixa fase i no es detecten, més enllà d'alguns canvis puntuals, ampliacions, reformes o abandonaments significatius. Les tècniques, els materials i la tipologia dels paraments de l'obra no apunten tampoc cap a una seriació temporal dels habitatges. D'altra banda, l'enderroc general de pedres que cobria la totalitat de les restes confirma també el caràcter unitari i sincrònic del procés final de l'ocupació.

En alguns casos, l'estat de conservació general de les parets va fer possible documentar l'existència d'algunes portes i, per tant, elaborar els diagrames d'accessibilitat entre els diferents àmbits. Així, és evident que des de l'exterior l'accés principal a les diferents unitats domèstiques es feia sempre a través dels tres patis respectius (Fig. 5, àmbits 78, 84 i 85). A partir d'aquest primer nivell es podia accedir a l'espai d'hàbitat o, en dos casos, també a un àmbit annex. La distribució dels patis en els diferents angles de l'edifici, que feia possible l'entrada independent a cada unitat domèstica, revela també l'existència d'una planificació prèvia d'aquest nucli d'hàbitat.

Semblantment a l'accessibilitat, l'aplicació d'un "model" de referència en organització dels espais es fa palesa en la repetició de l'esquema "pati + habitatge + annex", que podem constatar en les tres unitats domèstiques localitzades. Malgrat que la planta dels patis és irregular, sempre es troben clarament delimitats per murs de tanca perimetrals. Deixant de banda ara la interpretació de la seva funció, que probablement era de cleda per al ramat, aquest fet denota també una voluntat expressa de delimitar físicament els espais associats a cadascun dels àmbits domèstics. Les dimensions dels patis oscil·len entre els poc més de 100 m² quadrats del més gran (Fig. 5, àmbit 78) i els 60-70 m² del més petit (Fig. 5, àmbit 84).

La presència de sengles llars a l'interior d'alguns àmbits constructius permet identificar clarament l'espai destinat a habitatge de cada unitat domèstica. Les cases eren sempre senzilles i de dimensions més aviat reduïdes d'entorn els 30 m², d'una sola planta i, per tant, cal imaginar que corresponien a la residència d'una família monoparental i esporàdicament també a la d'algun treballador. Més enllà de l'àrea de cuina, l'excavació no va aportar, però, cap indicatiu sobre una possible zonificació funcional a l'interior d'aquests àmbits. Finalment, pel que fa a l'esquema organitzatiu de les unitats domèstiques, hem d'esmentar la presència d'altres estances annexes, en un primer cas una estança situada en un racó del pati (Fig. 5, àmbit 79) i, en un altre, una estança adossada al propi espai on es vivia.

Tot i la uniformitat en l'esquema que segueixen les tres unitats domèstiques d'aquest nucli d'hàbitat, es constata també que les seves relacions espacials eren molt variables. Així, mentre sembla segura l'existència d'una connexió interna entre les cases números 1 i 2 (Fig. 5, àmbits 78 i 85), la casa número 3 es trobava clarament separada. La simple observació de la planta posa també de manifest que, malgrat l'extrema modèstia de les edificacions, la casa número 1 presenta algunes particularitats en comparació amb les altres, com és la seva disposició més preeminent, la major superfície o els petits detalls constructius que destaquen l'àmbit d'habitatge.

2.1.1. La casa número 1

Aquesta primera unitat domèstica era la que ocupava també una major superfície (aproximadament uns 215 m²) i que, per la seva posició i característiques, podria corres-

pondre també a l'habitatge principal. Constava d'un pati disposat a la part frontal (Fig. 5, àmbit 78) i de dos àmbits constructius situats l'un a l'oest i l'altre a l'angle nord-est (Fig. 5, àmbits 80 i 79).

En planta, el pati tenia una forma irregular i quedava delimitat, al nord, per un llarg mur i, a l'est, per un altre tram on era perfectament visible l'única porta d'accés a aquesta edificació, d'aproximadament un metre de llum. A l'entorn d'aquest espai central descobert s'identificaren uns altres dos àmbits. A la banda de ponent s'intuïa un gran espai de planta rectangular, d'uns set metres de llargada per tres d'amplada (Fig. 5, àmbit 80) i que interpretem com l'habitatge pròpiament dit. S'entrava a l'interior per una porta situada en el mur est i que comunicava directament amb el pati. És especialment interessant assenyalar la presència d'una llar adossada a la cara interna del mur nord, delimitada per un cercle de lloses clavades al subsòl i amb senyals evidents de foc.

Finalment, esmentarem també una petita habitació (Fig. 5, àmbit 79) situada a l'angle nord-est del pati i que recolza en el mur perimetral. Es tracta d'un espai de dimensions no gaire grans, l'excavació del qual no va aportar gaires elements que ajudin a interpretar-lo.

2.1.2. La casa número 2

Aquesta unitat domèstica es troba situada immediatament a l'oest de la casa núm. 1. A diferència de les altres dues cases, es compon únicament d'un pati (Fig. 5, àmbit 85, d'uns 95 m²) i d'un espai cobert (Fig. 5, àmbit 81, d'uns 40 m²) que interpretem com l'habitatge. La superfície total ocupada rondava, doncs, els 135 m².

L'element vertebrador de la casa és, una vegada més, el pati de planta allargada disposat de nord a sud. L'únic accés possible, a l'extrem nord, permetia mantenir així el caràcter independent de la casa en relació amb les altres dues. Al final del pati s'hi emplaçava l'espai d'habitatge (Fig. 5, àmbit 81), de planta rectangular i amb la porta perfectament conservada i gairebé centrada en relació amb l'eix longitudinal de la casa. Adossada al mur de ponent hi havia una llar, perfectament definida per diverses lloses de pedra clavades verticalment i que marcava la zona destinada a la cuina. A poca distància, es descobrí una segona llar recolzada a la paret sud, de característiques idèntiques als exemples anteriors, però de dimensions més reduïdes. Destacarem la trobada de dos esquellots i d'una falç de segar de ferro.

2.1.3. La casa número 3

Aquesta unitat domèstica es troba situada immediatament al sud de la casa núm. 1. S'estructura igualment a partir d'un pati (Fig. 5, àmbit 84) i de dues dependències annexes (Fig. 5, àmbit 82 i 83) comunicades entre si. La superfície total ocupada rondava els 100 m².

El pati (Fig. 5, àmbit 84), que és de dimensions més reduïdes i de planta més quadrangular, situat a ponent, marca també l'accessibilitat a l'interior de la casa. En aquest cas, però, l'accés, que hipotèticament hem situat al mur oest, es trobava totalment perdut. Més interessant és remarcar la identificació d'uns altres dos espais que

conformen les dependències principals de la casa (Fig. 5, àmbits 82 i 83). Un d'ells, de planta més allargada, l'hem identificat, una vegada més per la presència d'una llar en un dels costats i de característiques idèntiques a la descoberta a l'àmbit 80, com l'espai d'habitatge.

La presència d'una petita estança (Fig. 5, àmbit 86), de poc més de quatre metres quadrats, coberta per un potent enderroc i adossada a la cara sud de la casa i que, funcionalment i orgànicament no sembla que es pugui posar en relació amb la casa número 3, obliga a plantejar la possibilitat de localitzar en el futur més estructures d'habitatge en aquest sector sud del jaciment.

2.2 Característiques constructives

El material bàsic emprat en la construcció de totes les estructures és el còdol o rierenc, procedent amb tota seguretat de la llera dels torrents i rierols que hi ha a l'entorn de Vilauba. A diferència de les etapes més reculades, on la pedra constituïa només la base o el sòcol i l'alçat era tàpia, els murs del període més tardà probablement eren obrats totalment amb pedra. La gran quantitat de rierencs recuperats en els estrats d'enderroc i abandonament general així semblen confirmar-ho. Les parets estaven fetes amb un doble parament de pedres unides amb una mica de fang, tenien una amplada i direcció una mica irregular i no presentaven senyals de cap revestiment o enlluït.

Encara que d'una manera més testimonial, es constata també la utilització d'altres materials, com el travertí o la pedra sorrenca. Es tracta, però, sempre d'elements reaprofitats de construccions anteriors. La trobada de diverses peces, com ara un bloc tallat en forma de *kyma reversa*, usada com a motllura de base del podi d'un temple, com també alguns fragments d'inscripcions, suggereix una possible recuperació d'elements durant la reforma feta en els segles IV-V dC al nucli de Porqueres, situat a uns 3 quilòmetres més al nord i on, justament en aquest moment, es desmantellen les velles edificacions religioses i es basteix una nova basílica de culte cristià, a redós de la qual es desenvolupa també una necròpolis important (Burch *et al.*, 1999).

La senzillesa i austeritat de les construccions corresponents a l'habitatge es fa palesa també en els paviments de les cases o dels patis annexos, sempre de terra batuda. No tenim constància de l'ús de sòls més "durs", com el morter o l'*opus signinum*, que sí que trobem en les instal·lacions agrícoles del mateix període (revestiments dipòsits, paviments de la premsa, etc.). Aquest fet no constitueix tampoc una novetat en comparació amb les característiques constructives de l'antiga vila romana, on la major part de les dependències del nucli residencial dels segles I-III dC tenien també un simple paviment de terra (Castanyer, Tremoleda, 1999a, p. 98-102).

L'absència d'elements de la coberta, com ara *imbrices* o *tegulae*, en els nivells d'enderroc i abandonament general fan pensar que el sostre devia estar format per algun element perible de tipus vegetal. La hipòtesi d'una coberta feta amb teules que hagués estat desmuntada en el moment de l'abandonament final ens sembla, ara per ara, una opció poc plausible.

3. DE VILAUBA A VILLA ALBA. ALGUNES REFLEXIONS ENTORN AL POBLAMENT RURAL ENTRE ELS SEGLES V-VII DC

Malgrat que el registre arqueològic referent a l'hàbitat rural durant l'antiguitat tardana a l'extrem nord-est peninsular és encara avui força limitat, sembla evident que els primers símptomes de canvi en el territori i en el sistema de poblament es produeixen ja en el segle v dC (Casas *et al.*, 1995a, p. 142-145; Chavarría, 1998, p. 9-30; Chavarría, 2001, p. 55-76; Folch, 2005, p. 40-47). La transformació funcional que podem percebre en moltes vil·les i la reducció significativa del nombre de jaciments que es mantenen ocupats més enllà d'aquesta centúria així ho indiquen (Chavarría, 1996, p. 165-202, Chavarría, 1998, p. 9-30). L'abandonament definitiu de les vil·les de la Font del Vilar (Avinyonet de Puigventós) (Casas *et al.*, 1995b, p. 21-37), del Puig Rodon (Corçà) (Casas, 1986, p. 15-77), del Pla de Palol (Castell d'Aro) (Nolla, 2002, p. 177-18), Pla de l'Horta (Sarrià de Ter) o de la Quintana (Cervià de Ter), totes amb una dilatadíssima ocupació que es remunta a les acaballes dels segles I aC o als inicis de l'etapa altimperial, posa de manifest que el segle v marca un punt d'inflexió en el món tradicional de les *villae*.

En altres casos, la continuïtat del jaciment més enllà de finals del segle v es limita a la simple presència de materials amb una cronologia més avançada, de manera que resulta molt difícil poder definir la naturalesa i les característiques de l'establiment i aclarir si es tracta d'una freqüentació encaminada a la recuperació de materials constructius més que no pas una veritable ocupació.

Aquest procés de declivi i abandonament de moltes vil·les va lligat a l'aparició de noves formes de poblament a partir de petits vilatges de dimensions i característiques diverses i que, llevat de casos puntuals com Vilauba, no tenen tampoc una vinculació directa amb un antic establiment romà.

Pel que fa a Vilauba, la descoberta recent d'un petit nucli d'hàbitat, que associem a l'edificació agrícola coneguda de fa temps, representa ja un primer pas cap a unes noves formes de poblament que són conseqüència de la transformació i, finalment, també de la desaparició del model basat en les *villae*. La planta, l'organització i les característiques d'aquest hàbitat, estructurat a partir de diverses cases unifamiliars, com també de l'equipament agrícola, organitzat entorn d'una premsa aparentment no vinculada a cap unitat domèstica, fan pensar en un hipotètic ús comunitari d'aquesta instal·lació productiva, seguint així l'esquema proposat en altres establiments rurals de característiques i cronologia molt semblants a Vilauba com, per exemple, Vilaclara de Castellfollit del Boix (Bages) (Enrich, Enrich, Pedraza, 1993-94, p. 95-106; Enrich, Enrich, Pedraza, 1995, p. 35-36 i fig. 26 i 27). En aquest moment, l'explotació del camp, organitzada a partir d'unitats familiars amb uns recursos més aviat limitats i amb una força de treball no gaire gran, avala encara més la hipòtesi sobre la necessitat de mancomunar una part de la producció com també algunes instal·lacions agrícoles (premses, eres, forns, pous d'aigua, etc.) que, pel seu cost i manteniment, depassaven les possibilitats d'una economia estrictament familiar.

Malgrat que no podem determinar amb precisió quan s'abandona definitivament Vilauba, sembla lògic suposar que això es devia produir com a conseqüència del maletar i la inseguretat que caracteritzen les acaballes del segle VII i els inicis del segle VIII i que s'agreuïen encara més amb la invasió sarraina. En el nostre cas, la referència a l'existència d'un petit vilatge situat en aquest indret conegut com *villa Alba*, qui sap si

referit a l'hàbitat que hem presentat en aquest treball, en documents de l'any 969 i que més tard ha conservat encara una masia propera al jaciment, podria suggerir una continuïtat i pervivència de l'antic *fundus* de la vil·la romana a partir de l'època altmedieval. Recordarem, també que encara avui els terrenys on es troba el jaciment es coneixen popularment com els *camps blancs*, en clara al·lusió al color blanquinós que tenen les argiles que conformen aquest paratge natural.

BIBLIOGRAFIA

- BURCH, J.; NOLLA, J. M.; SAGRERA, J.; VIVÓ, D.; SUREDA, M. (1999). Els temples i els cementiris antics i altmedievals de mas Castell de Porqueres, Quaderns del Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles, 20, Banyoles.
- CASAS, J. (1986). "Excavacions a la vil·la romana de Puig Rodon (Corçà, Baix Empordà)", *Estudis sobre Temes del Baix Empordà*, V, Sant Feliu de Guíxols, p. 15-77.
- CASAS, J.; CASTANYER, P.; NOLLA, J. M.; TREMOLEDA, J. (1995a). *El món rural d'època romana a Catalunya. L'exemple del nord-est*. Girona. (Sèrie Monogràfica; 15)
- CASAS, J.; CASTANYER, P.; NOLLA, J. M.; TREMOLEDA, J. (1995b). *La vil·la romana de la Font del Vilar (Avinyonet de Puigventós, Alt Empordà)*. Girona. (Estudis Arqueològics; 2)
- CASTANYER, P.; DEHESA, R.; PUIGDEBALL, I.; TREMOLEDA, J. (2008). "Resultats de l'actuació arqueològica realitzada l'any 2007 a la vil·la romana de Vilauba (Camós, Pla de l'Estany)". A: *Novenes Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona*, Girona, p. 267-271.
- CASTANYER, P.; DEHESA, R.; TREMOLEDA, J. (2010). "Intervencions arqueològiques a la vil·la romana de Vilauba (2008-2009)". A: *Desenes Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona*. Girona, p. 253-257.
- CASTANYER, P.; TREMOLEDA, J. (1999a). *La vil·la romana de Vilauba. Un exemple de l'ocupació i explotació romana del territori a la comarca del Pla de l'Estany*, Girona.
- CASTANYER, P.; TREMOLEDA, J. (1999b). "La cabana de Vilauba i les darreres freqüentacions". A: *Catalunya romànica. Del romà al romànic*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, p. 156-157.
- CASTANYER, P.; TREMOLEDA, J. (2002). "La villa romana de Vilauba durante la Antigüedad Tardía: continuidad o ruptura". *Salduie* (2001-2002), núm. 2, [Zaragoza], p. 159-176.
- CASTANYER, P.; TREMOLEDA, J. (2006). "La villa de Vilauba. De la antigüedad tardía al abandono final". A: CHAVARRÍA, A.; ARCE, J.; BROGIOLO, G. P. (ed.). *Villas tardo-antiguas en el Mediterráneo Occidental, Anejos Archivo Español de Arqueología*, Madrid, p. 133-151.
- CASTANYER, P.; TREMOLEDA, J. (2007). *Vilauba. Descubrim una vil·la romana*. Figueres.
- CHAVARRÍA, A. (1996). "Transformaciones arquitectónicas de los establecimientos rurales en el nordeste de la Tarraconensis durante la Antigüedad Tardía". *Butlletí de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi* [Barcelona], núm. X, p. 165-202.

- CHAVARRÍA, A. (1998). “Els establiments rurals del llevant de la Tarraconesa durant l’antiguitat tardana: transformacions arquitectòniques i funcionals”. *Annals de l’Institut d’Estudis Gironins* [Girona], núm. 39, p. 9-30.
- CHAVARRÍA, A. (2001). “Poblamiento rural en el *territorium* de Tarraco durante la antigüedad tardía, Arqueología y territorio medieval”. *Arqueología y Territorio Medieval* [Jaén], núm. 8, p. 55-76.
- CHAVARRÍA, A. (2006). “Villas en Hispania durante la antigüedad tardía”. A: CHAVARRÍA, A.; ARCE, J.; BROGIOLO, G. P. (ed.). *Villas Tardoantiguas en el Mediterráneo Occidental, Anejos Archivo Español de Arqueología*. Madrid, p. 17-35.
- FOLCH C. (2005). “El poblament al nord-est de catalunya durant la transició a l’Edat Mitjana (segles V-XI dC)”. *Annals de l’Institut d’Estudis Gironins* [Girona], vol. 46, p. 37-65.
- GURT, J. M.; NAVARRO, R. (2005). “Les transformacions en els assentament i en el territori durant l’antiguitat tardana”. *Cota Zero* [Vic], núm. 20, p. 87-98.
- ENRICH, J.; ENRICH, J.; PEDRAZA, LI. (1993-94). “Vilaclara de Castellfollit del Boix (Bages). Un assentament rural de l’antiguitat tardana”. A: *Tribuna d’Arqueologia 1993-94*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, p. 95-106.
- ENRICH, J.; ENRICH, J.; PEDRAZA, LI. (1995). *Vilaclara de Castellfollit del Boix (Bages). Un assentament rural de l’antiguitat tardana*. Igualada: Arqueanoia Edicions.
- JONES, R. F. J.; KEAY, S. J.; NOLLA, J. M.; TARRÚS, J. (1982). “The late Roman villa of Vilauba and its context. A first report on field-work and excavation in Catalunya, North-east Spain”. *The Antiquaries Journal*, LXII, part II, [London], p. 245-282.
- NOLLA, J.M. (ed.) (2002). *Pla de Palol. Un establiment romà de primer ordre a Platja d’Aro*. Girona.
- RIPOLL, G.; ARCE, J. (2001). “Transformación y final de las villae en occidente (siglos IV-VIII): problemas y perspectivas”. *AyTM*, núm. 8 [Jaén], p. 21-54.
- ROURE, A., CASTANYER, P.; NOLLA, J. M.; KEAY, S.J.; TARRÚS, J. (1988). *La vil·la romana de Vilauba (Camós). Estudi d’un assentament rural (campanyes de 1979-85)*. Girona: Centre d’Investigacions Arqueològiques de Girona. (Sèrie Monogràfica; 8)
- VIGIL-ESCALERA A. (2007). “Granjas y aldeas altomedievales al norte de Toledo (450-800 D.C.)”. *Archivo Español de Arqueología*, núm. 80, Madrid, p.239-284.